ΣΚΕΠΕ ΠΑΝΑΓΝΕ ΚΟΨΙΝ. ΧΩΦΟΡ. *id est* Ἀρχάγγελος Μιχαήλ· σκέπε κἄναγνε, Κοψινὸν Χριστοφόρον· *Flor. nro 52. Confer notam I. Sakkelionis in periodico* Πανδώρα, *vol. XIX. p. 374.*

XIX. 6599—1091, mense maio, ind. XIV.

Regula edita a Sancto Christodulo pro monasterio Sancti Ioannis Theologi in insula Patmo ab eo condito.

Ὑποτύπωσις θεοφιλὴς εἴτουν διάταξις τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου, ἣν διετάξατο ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ μονῇ τῇ οὔσῃ ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς.

α΄. Ἐπειδήπερ ἄνθρωπος ὢν καὶ αὐτὸς ἱκανῶς ἐνταῦθα παρὰ θεοῦ ᾠκονόμημαι καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας οὐδὲν ὅτι μὴ τὴν ἀλλαχοῦ μετάστασιν, ὡς ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ φησὶ Γρηγόριος, προσδοκῶ, δεῖν ᾠήθην ἐγγράφως τῇ εὐαγεῖ μου συνοδίᾳ ὑποτυπώσασθαι τὰ δοκοῦντά μοι λυσιτελεῖν αὐτῇ πρὸς ἐντελῆ καὶ σωτήριον θεαρέστησιν καὶ διάταξιν ἐκθέσθαι τοῖς φιλτάτοις μου ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ καὶ τέκνοις, ἵν' ὥσπερ τινὶ γνώμονι καὶ κανόνι ταύτῃ χρώμενοι καὶ κατὰ τὰ ἐντεταλμένα πολιτευόμενοι, ὁμαλῶς (σὺν θεῷ δὲ εἰρήσθω) καὶ εὐσυνειδήτως καὶ εἰρηνικῶς βιοτεύοιεν, τῇ τῆς ζωαρχικῆς καὶ συμφυοῦς καὶ παναγίας τριάδος φρουρούμενοι χάριτι. ἀλλ', ὦ σύστημα ἱερὸν (πρὸς ὑμᾶς γὰρ ἤδη τοῦ λόγου στρέφω τὰ πρόσωπα), ποίμνιον ἐκλεκτόν, λαὸς ἔκκριτος, συνοδία θεοφιλής, τέκνα [ἐν] κυρίῳ εὐλογημένα, δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ διηγήσομαι ὑμῖν· «δεῦτε, ἀκούσατέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς» (τοῖς γὰρ τοῦ ἱεροψάλτου Δαβὶδ κατὰ καιρὸν προσχρήσομαι ῥήμασι)· «κλίνατε τὸ οὖς ὑμῶν εἰς τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου». συμφθεγγέσθω δὲ καὶ Σολομὼν μετὰ τοῦ Δαβίδ, καὶ υἱὸς ἅμα πατρὶ συναδέτω μοι, πατρὶ πρὸς υἱοὺς διαλεγομένῳ· «εἰσακούσατέ μου, σεμνὰ γὰρ ἐρῶ, καὶ ἀνοίσω ἀπὸ χειλέων ὀρθά». πλὴν ἀλλὰ δοκεῖ μοι καλὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον γνωρίσαι πρότερον ὑμῖν ποσῶς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται περὶ τούτων εἰπεῖν, εἶθ' ἑξῆς καὶ περὶ τῶν κατεπειγόντων καὶ προὐργιαιτέρων ἐν ἐπιτόμῳ διαλαβεῖν· καὶ γὰρ καὶ παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ ἐν πολλοῖς εὑρίσκομεν ἀνεπίφθονον τὸ χρᾶσθαι λόγοις καὶ διηγήσεσιν ἔχουσί τινα μοῖραν καὶ εἰς ἔπαινον ὡσανεὶ τοῦ ἀφηγουμένου, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς περιαυτολογίας προσῆψεν ἔγκλημα· ἀναμάρτητον δὲ τοῦτο κρίνεσθαι εἴωθεν, ὅταν διὰ τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ἔκθεσιν καὶ σαφήνειαν, καὶ οὐ δι' ἄλλο τι ἀνθρώπινον γίνηται. κατὰ τοῦτο τοίνυν οὐδὲ ἐμοὶ τῷ ταπεινῷ γέροντι ἀδόκιμον ἔδοξε τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντι,

καὶ εἰς τέλος, ὅπῃ προῆλθέ μοι ἡ κατὰ τὸν βίον ματαία ὁδός, παραστῆσαι ὑμῖν, εἶτα καὶ δοκοῦν σωτήριον ἐπιτάξαι τῇ διαθέσει ὑμῶν, ἵνα γίνοισθε ἐν Κυρίῳ σωζόμενοι φυλάττοντες τὴν ὑπακοήν.

β'. Ἡμεῖς ἐκ τῶν τῆς ἑῴας μερῶν γενόμενοι καὶ ἐκ νεότητος ἔνθα καὶ ἔνθα τοῖς διαύλοις τῶν λογισμῶν ἀπαγόμενοι ἔννοιαν ἔσχομεν, ἐν ἡλικίᾳ ἔτι κομιδῇ τυγχάνοντες παιδικῇ, ἀποστῆναι τῆς πατρικῆς οἰκίας καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς ἐκφυγεῖν καὶ πρὸς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεὸν ἡμῶν καὶ σωτῆρα καταφυγεῖν· ὃ δῆτα καὶ ἐκτετέλεκα, καὶ μοναστῶν προσελθὼν ἀγέλῃ ἐκδέδωκα ἐμαυτόν, ὑπὸ καθηγητῇ καὶ παιδοτρίβῃ τῷ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ποίμνης ἀφηγουμένῳ γενόμενος. θεὸς δὲ πάντως ἦν ὁ διὰ τὴν ἄφατον εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ συνετίσας με ἐν βραχυτάτῃ ἔτι τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀτελεῖ τε καὶ ἀπαγεῖ καὶ μήπω μηδαμῶς τὸν λόγον ἐρηρεισμένον ἐχούσῃ. ἄξιον δὲ ἄρα τοῦτο τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας, ἐπειδήπερ καὶ πρόπαλαι «ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων αἶνον κατήρτισε» καὶ «ἡ δήλωσις τῶν λόγων αὐτοῦ φωτίζει καὶ συνετίζει νηπίους», ὡς ὁ Δαβὶδ ᾀσματίζει θειότατά τε ὁμοῦ καὶ προφητικώτατα.

γ'. Ἔρως δέ με τελεωτέρας ξενιτείας παραλαβὼν τόπον ἀμείβειν ἐκ τόπου παρεβιάσατο. καὶ μέντοι καὶ τοῖς τῆς Παλαιστίνης μέρεσι παρεβάλομεν, ἐρῶντες προσκυνηταὶ γενέσθαι τῶν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἁγίων ἰχνῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ «μεταναστεύειν ὡς στρουθίον», καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς «ἐν ταῖς ἐρήμοις αὐλίζεσθαι» προελόμενοι. ἐμφορηθέντες οὖν τῆς τῶν ἁγίων τόπων προσκυνήσεως, ὡς εἰκός, καὶ τοῖς ἐκεῖσε φωστῆρσι καὶ πατράσι συνομιλήσαντες μόνον (ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι καὶ τὴν τῆς βιοτῆς ἐκείνων μίμησιν καρπωσάμενοι), κατεσκηνώσαμεν τάχα ἐφ' ἱκανὸν ἐν τοῖς ἐρημικωτέροις αὐτῆς, δηλονότι τῆς Παλαιστίνης, εἶτα, καὶ ὡς οὐ συνεχώρει τὸ τῶν Σαρακηνῶν σμῆνος, καθ' ὅλων τῶν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης ὥσπερ τι χαλάζης χρῆμα τέτριγος ὀλέθριον φανέν τε καὶ σκεδασθέν, καὶ πᾶν τὸ σύστημα τοῦ χριστωνύμου λαοῦ διαφθεῖρον καὶ ἀφανίζον, ἐθέλοντες ἡμεῖς μὴ περιπεσεῖν αὐτοβουλίας δόγμασιν (οὐ γὰρ ἄν, εἰ μὴ τοῦτ' ἦν τὸ κωλῦον, φιλοψυχήσαντες ἀνεδείχθημεν), μετέβημεν ἐκεῖθεν ὡς ὑπὸ τῆς τῶν βαρβάρων φάλαγγος ἀπελαθέντες καὶ διωκόμενοι, καὶ εἴς τι ὄρος ἀθόρυβον ἐληλύθειμεν, ἐν καλῷ μὲν τῆς χώρας τῆς Ἀσιάτιδος κείμενον, οὕτω δ' ἐγχωρίως Λάτρος καλούμενον, φήμης ἡμᾶς εἰς τοῦτο ἀγούσης τῆς παλαιᾶς· λέγεται γὰρ καὶ τοὺς μακαριστοὺς ἐκείνους πατέρας, οἳ τὸ Ῥαϊθὰν ποτ' ᾤκησαν καὶ τὸ Σίναιον, ἐκεῖθεν ἐνταῦθα μεταναστεῦσαι, εἰ καὶ μὴ πάντας, ἀλλ' οὖν γε τοὺς πλείονας, διὰ τὰς συνεχεῖς ἐφόδους τῶν ἀνημέρων Βλεμμύων, ἄνευ δηλαδὴ τῶν ἐκεῖσε μαρτυρησάντων.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Ε.Ε.Φ.Σ. Τ.Φ. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

δ'. Ὁ τοίνυν τῶν ἁγίων ἐκείνων ἔρως καὶ τὸ νεῦμα εἰς τοῦτο τὸ ὄρος περιαγαγὼν ἡμᾶς ἔστησε καὶ τὸν σκοπὸν ἡμῶν ἐν αὐτῷ καὶ ἀγῶνα θέμενοι τάχα σύστασίν τινα πνευματικήν, κατά γε κρίσιν τὴν ἀνθρωπίνην, ἐν αὐτῷ ἐποιήσαμεν. καὶ προήγαγεν ἡ τοῦ θεοῦ χεὶρ ἡ σὺν ἡμῖν τὴν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ διαγωγὴν εἰς ἀγαθήν τινα περιφάνειαν· κατὰ συσκηνίας γὰρ ἦμεν ἐν τούτῳ ἀσκούμενοι, καὶ πῇ μὲν «δύο καὶ τρεῖς ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου», κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ θεῖον ἔπος, ἐτύγχανον προσκαθήμενοι, πῇ δὲ καὶ πλείονες ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὸν κοινοβιακὸν βίον εἵλοντο, καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πολυάριθμον στῖφος διῃρημένον ἅμα καὶ ἡνωμένον ἐφαίνετο, ὡς, φέρε εἰπεῖν, λαύραν ἀποσώζειν τούτους, κατὰ τὴν τῶν πατέρων ἀρχαίαν παράδοσιν καθ' ἑκάστην κυριακὴν ἐνουμένους καὶ τὴν σύναξιν ἅμα ἐπιτελοῦντας καὶ ὁμιλίας ψυχωφελοῦς ἀλλήλοις μεταδιδόντας, καὶ αὖθις οἴκοι ὑπονοστοῦντας καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐν ψαλμῳδίαις καὶ ἐργοχείροις τὴν ἑκάστης ἑβδομάδος διανύοντας ἑξαήμερον· καὶ πάντα ἦμεν ἀλλήλοις, ἕτερος ὑφ' ἑτέρου πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ἀνόθευτον ἔργον παραθηγόμενοι, καὶ τὰ τῆς κοινοβιακῆς δὲ ἀκριβείας μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος τοῖς εἰς τοῦτο τεταγμένοις ἀνεδείκνυτο κατορθούμενα, μὴ κατά τι ἀλλοιούμενα μηδ' ὁπωσοῦν παραχαραττόμενα. ὢ πῶς ἀδακρυτὶ τὴν τούτων ἐνέγκω μνήμην! οὐκ ἠκούετο παρὰ τοῖς σὺν ἡμῖν ἐν τῷ Λάτρῳ προσκαθημένοις ἄσεμνός ποτε ὁμιλία, οὐχ ἑωρᾶτο παρ' ἐκείνοις ἀπρεπής ποτε συναυλία, οὐκ ἦν παρ' ἐκείνοις ἔριδος ἢ μίσους ἢ βασκανίας ἔνδειξις, οὐκ ἦν παρά τινι τῶν ἐν κοινοβίοις ἐκεῖσε διαιτωμένων ἰδιάζουσα ὅλως καὶ μερικὴ καὶ λαθραία γηίνου τινὸς ὕπαρξις, ἀλλ' ἦν πᾶσα ἐκεῖ καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς πολιτευομένη εὐσχημοσύνη, ἀπραγμοσύνη, ἀκτημοσύνη, ἀγαθωσύνη, ἁγιωσύνη καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τοῖς κατορθώμασι τῶν ἀρετῶν ἡ κορωνίς, ἡ ταπεινοφροσύνη.

ε'. Ἀλλ' ὢ τῶν ἐμῶν κακῶν! ἔπεισι καὶ κατὰ τῶν μερῶν τῆς Ἀσίας καὶ πάσης τῆς Ἰωνίας τὸ τηνικαῦτα «ἡ μάχαιρα τοῦ κυρίου κόπτουσα καὶ οὐχ ἡσυχάζουσα, οὐδ' ἀναπαυομένη, οὐδ' εἰς τὸν κουλεὸν αὐτῆς ἀποκατασταθῆναι» ἀνεχομένη. ἐπαφίεται καὶ κατὰ τῶν τοιούτων χώρων «ἡ ἐστιλβωμένη» ῥομφαία, τὸ ἐντεταμένον τόξον ἐν τοῖς σκεύεσι τοῦ θανάτου, τὰ βέλη αὐτοῦ τὰ μεμεθυσμένα ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ αἰχμαλωσίας». ἀνάπτεται κἀκεῖσε τὸ «πῦρ, ὃ ἐξεκαύθη ἐκ τοῦ θυμοῦ τοῦ κυρίου, καὶ κατέφαγε τὴν Ῥωμαίων γῆν, καὶ κατέφλεξε τὰ θεμέλια τῶν ὀρέων», ταῦτα δὴ τὰ προφητικά, ὅσα διὰ Ἱερεμίου καὶ Δαβὶδ καὶ Μωϋσέως κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ παραβαίνοντος ὁ κύριος ἀποφαίνεται. τί λέγω μάχαιραν καὶ ῥομφαίαν καὶ τόξον καὶ βέλη μεθύοντα καὶ πῦρ κεκαυμένον; τὴν περσικὴν δεξιὰν καὶ τὴν τῶν Τούρκων ὠμότητα, ἣ τὴν ἑῴαν πᾶσαν ἐξηφάνισε καὶ χαλεπῶς ἐδῄωσε. τὸ ἄνομον ἔθνος τὸ διολέσαν πόλεις καὶ χώρας,

τοῦτο καὶ κατ' ἐκείνης τῆς χώρας τὸν ἴσον ὄλεθρον ἐπιφέρον τοῖς ἐνοικοῦσιν ἐκεῖσι, καὶ τὸ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν πλῆθος ἐπαυξάνον ὅσαι ἡμέραι τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν εὐημερίαν οὐδὲ τὴν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει φυγαδείαν ἡμῖν εἴασεν ἀνενόχλητον· καὶ γὰρ οὐδὲ τρυμαλιά τις διέλαθε τοὺς ἀθέους. κἀντεῦθεν ὑπὸ τοῦ τοιούτου δέους συνελαυνόμενοι δευτέραν μετανάστευσιν ἐποιήσαμεν καταφρονήσαντες, ἵν' οὕτως εἴπω, καὶ ποιμαντικῆς χειροτονίας, ἣν οὐχ ἑκόντες (πῶς γὰρ ἂν αὐτοὶ τοιοῦδε μεγίστου κατετολμήσαμεν πράγματος;) ἀλλὰ καὶ λίαν ἄκοντες ἀνεδεξάμεθά τε ὁμοῦ καὶ ἐπωμισάμεθα καὶ ἔνοχοι γεγονότες ἴσως τῆς ἐπὶ προστασίᾳ δίκης· τὸ γὰρ ὄρος τοῦτο τοῦ Λάτρου ἡμῖν ἐνεπιστεύθη παρὰ τῆς πατριαρχικῆς μακαριότητος, καὶ τὴν τοῦ πρώτου κλῆσιν ἔσχομεν ἐν αὐτῷ, καὶ τάχα ἔδει ἡμᾶς καὶ τούτῳ ἐναποθανεῖν κατὰ τοὺς ἰσχυρογνώμονας τῆς δικαιοσύνης λογισμούς. ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη ἀσθένεια ἡ ἐπιστρεφομένη ἀεὶ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κυρίου καὶ ταύτῃ θαρροῦσα ἐθαρσοποίησεν ἡμᾶς, ὡς οὐδὲν ἀδικοῦμεν, καὶ πάλιν μεταναστεύοντες διὰ τὸ πολὺ τῆς ἐπηρείας τῶν εἰρημένων ἐχθρῶν.

ϛʹ. Τῷ τοι καὶ εἰς Στρόβηλον ἦλθον, πόλιν παραθαλασσίαν, τὴν τῶν βαρβάρων ὡσανεὶ ἐκκλίνων ἀπήνειαν, ἔχων ἐφεπομένους μοι καὶ ἐνίους τῶν ἀδελφῶν, οἷς τὸ μεθ' ἡμῶν ξενιτεύειν εὐκταῖον ἐδόκει καὶ ἐπιεικῶς καταθύμιον. πλὴν ἀλλ' οὔπω εὐδόκησεν ἡ θεία χάρις ἡμᾶς ἀνεθῆναι καὶ ἀναπαύλης μεταλαχεῖν. ταῦτ' ἄρα καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ποσῶς ἠρεμήσαμεν τῷ αὐτῷ φόβῳ πολιορκούμενοι. ἐκεῖσε δ' οὖν ἐντυχὼν ἡμῖν ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ κατὰ τὸ γένος περίβλεπτος· (ἰθαγενὴς τε γὰρ ἦν καὶ τῶν εὖ γεγονότων καὶ πάντοθεν ἀπεβλέπετο), θεοφιλὴς τὸν τρόπον, ἐπιεικὴς τὴν γνώμην, σεμνὸς τὸ εἶδος, τὸ ἦθος κόσμιος, μοναχὸς τὸ σχῆμα, τὴν κλῆσιν Ἀρσένιος, τὴν ἐπωνυμίαν Σκηνούριος, ὅλος ἐγεγόνει τῆς θεραπείας τῆς ἡμετέρας, ὃς ἥκιστα μὲν καὶ πρὶν ἡμῖν ἐτύγχανεν ἀγνοούμενος, τηνικαῦτα δ' ἐπὶ μᾶλλον τῷ σπαρτίῳ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης πνευματικῶς συνεδέδετο. καὶ πρῶτα μὲν τὸ κατὰ τὴν Στρόβηλον προσὸν αὐτῷ μοναστήριον ἀνετίθη μοι. ὡς δ' οὐχ οἷός τε ἦν ἐκεῖσέ με κατασχεῖν, προσωχθικότα καθάπαξ τοῖς τῆς ἑῴας τόποις διὰ τὰς συνεχεῖς ἐκ τοῦ δέους τῶν βαρβάρων μεταναστεύσεις· (καὶ γὰρ ὅσον οὐδέπω κἂν τῇ Στροβήλῳ ἡ τῶν Περσῶν ἐπέλευσις προσδόκιμος ἐνομίζετο), ἀντιβολεῖ πρὸς τὴν νῆσον Κῶ διαπεραιωθῆναι καὶ τὰ ἐν ταύτῃ τούτῳ γονικόθεν περιελθόντα κτήματα διαθρῆσαι, καὶ ὅπη τούτων βουλοίμην μονήν τε ἀνεγεῖραι καὶ ταύτῃ πᾶσαν τὴν ἐκείνου κτῆσιν ἀφιερῶσαι. πείθομαι τῷ ἀνδρὶ καὶ τῇ Κῷ ταχέως ἐπιφοιτῶ, περινοστῶ τὰς κτήσεις τοῦ Σκηνουρίου, ἐντυγχάνω λόφῳ μεγίστῳ καὶ ἀοικήτῳ, χαρίεντι δὲ ἄλλως τὰ πρὸς ἀέρα καὶ εὐύδρῳ καὶ εὐκραεῖ, (Πηλίον τοῖς νησιώταις τὸ ὄρος τοῦτο κατωνομάζετο), ὃ καὶ ὡς εἶδον κύκλῳ

φάραγξί τισι καὶ αὐτομάτοις κοιλότησι καθ' αὐτὸ τῶν πέριξ διαστελλόμενον, καὶ οἱονεί τι φρούριον νομιζόμενον, ἥσθην τε αὐτίκα τῇ τοῦ τόπου θέσει καὶ σεμνεῖον ἐκεῖσε δείμασθαι προτεθύμημαι· ᾤμην γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ ὄρει στῆναί μοι τὰ τῆς ἄλης καὶ ἀπολαῦσαι μὲν εἰς τέλος τῆς ἡσυχίας, εἶτα καὶ τὴν ἐμὴν πηλὸν τῷ Πηλίῳ τούτῳ ἐγκακληρῶσθαι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ θεός, ὡς ἔοικεν, ἐπεψηφίζετο τῇ βουλῇ.

ζ'. Κἀντεῦθεν ἐγὼ μέν, καίτοι πολλοὺς καὶ ἀνεκδιηγήτους ἀνατλὰς ἐν τῷ Πηλίῳ κόπους, ἐπ' ἐσχάτων ἥμαρτον τοῦ σκοποῦ. ἐδόκει δὲ ἄρα τῷ κρείττονι τὴν Πάτμον μετὰ πότμον ἕξειν με πρὸς ταφήν· ταῖς γὰρ τοῦ ῥηθέντος ἀδελφοῦ, κυροῦ Ἀρσενίου, πεισθεὶς ὑποθημοσύναις καὶ παρακλήσεσι (παραχωρήσω γὰρ τῷ λόγῳ μικρὸν ἐνδιατρίψαι τοῖς περὶ τὸ Πήλιον τῶν καθ' ἡμᾶς διηγήμασι), ταῖς οἰκοδομαῖς ἐνέβαλον ἐμαυτόν, συνάρασθαι μὲν κἀκείνου καὶ ὅλῃ χειρὶ συμπονῆσαι, τὸ πρῶτον ὑπισχνουμένου, μετ' οὐ πολὺ δ' ἐν αὐταῖς τοῦ ἔργου ταῖς εἰσβολαῖς δρασμὸν μεμελετηκότος καὶ νύκτωρ ἀναχωρήσαντος καὶ ἀμεταστρεπτὶ πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα καταπλεύσαντος. πλεῖστα τοιγαροῦν μογήσας ἐγὼ καὶ μυρίους ἱδρῶτας καὶ πόνους ὑπενεγκὼν ἐν οὕτω καιροῖς δυσκόλοις καὶ πάντῃ τῶν ἀναγκαίων σπανίζουσι, τῇ ἄνωθεν συνεργείᾳ ναὸν ἐκ βάθρων ἐδειμάμην καὶ εἰς τέλος ἀπήρτισα περικαλλῆ τε καὶ ὡραιότατον, ἐπ' ὀνόματι τοῦτον ἱδρύσας τῆς ἁγνῆς θεομήτορος. καὶ μέντοι καὶ θριγκίον καὶ κέλλας καὶ τἆλλα ἐποιησάμην, ὅσα τὸ αὐτοτελὲς καὶ ἀπηρτισμένον χαρακτηρίζουσι φροντιστήριον, οὗπερ ἀγάμενοι τὴν εὐπρέπειαν καὶ ἀρετῆς ἀτεχνῶς αὐτὸ λογισάμενοι ἐργαστήριον τῶν οἰκητόρων τῆς ῥηθείσης νήσου οἱ εὐσεβέστεροι καὶ φιλόχριστοι, προσενέξεις, ὡς ἰσχύος ἕκαστος εἶχε καὶ προαιρέσεως, ἐν αὐτῷ πεποιήκασιν, οὐκ ἐν κινητοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀκινήτοις θεωρουμένας. ἐφ' οἷς δὴ πᾶσι, τοῖς τε δηλονότι τοῦ Σκηνουρίου κτησειδίοις καὶ τοῖς διενεγκοῦσιν ἡμῖν ἀπὸ προσενέξεων, καὶ χρυσόβουλλον λόγον ἐπορισάμην τοῦ τηνικαῦτα τῶν ῥωμαϊκῶν σκήπτρων ἐπειλημμένου κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, τὴν αὐτῶν ἡμῖν κατοχὴν ἑδράζοντα καὶ στηρίζοντα.

η'. Καὶ τάχα πρὸς βραχὺ ἐδόξαμεν ἠρεμεῖν. ἀλλ' ὅτι μεταξὺ τῶν οἰκουμένων ἦμεν διάγοντες, καὶ τοῖς ἡμῖν ἀνακειμένοις ἀγχιτερμονοῦσαι τῶν ἐποίκων τῆς τοιαύτης νήσου κτήσεις ἐτύγχανον, πράγματα εἶχον οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί, καὶ διαφοραὶ αὐτοῖς πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ἀπετίκτοντο, κἀντεῦθεν ὄχλησις ἡμῖν ἐπεγίνετο, τῶν ἀστικῶν θορύβων οὐδὲν διαλάττουσα. ὑπέθραττεν οὖν με «δέος οὐκ ἀδεές», τοῦτο δὴ τὸ παροιμιῶδες, μήποτε ἄρα τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν, ἐγκυλινδουμένων κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καί, ἵν' οὕτως εἴπω, ἰλυσπωμένων τῇ συρφετώδει τύρβῃ τῶν βρασμῶν τῶν βιωτικῶν καὶ κοσμικοῖς ἀνδράσι συμμιγνυμένων καὶ δόσεις πρὸς αὐτοὺς καὶ λήψεις ἐργαζομένων καὶ διαμάχας ὡς τὰ πολλὰ

συμβαίη τινὰ τοῦ πονηροῦ τοῖς λόχοις περιπαρῆναι, καὶ ταῖς ἐκείνου (φεῦ) γενέσθαι πάγαις ἁλώσιμον, καί γε «ψυχὴν ὁ τάλας ζημιωθήσομαι, ἧς οὐδ' ὁ κόσμος ἅπας, κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ θεῖον ἔπος, πέφυκεν ἰσοστάσιος». οὗτος ὁ φόβος, τοῦτο τὸ δέος αὐτῆς μου μέσης ἥπτετο τῆς καρδίας, καί μοι συνέτριβε τὰ ὀστᾶ, ἐξεμύζα δὲ καὶ τοὺς μυελούς, καὶ διέσπα τὰ νεῦρα, καὶ τὰς σάρκας διεμερίζετο, καὶ συνεχῶς ἐπῇδον κατ' ἐμαυτοῦ· «μεταναστεύου, τάλαν, ὡς στρουθίον» ἐπὶ τὰς ἀοικήτους πάντη καὶ πανερήμους· οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἤρεμον ἀνῦσαί σε βιοτήν, ἕως οὗ εὕρῃς τόπον κοσμικῶν ἐπιμιξίας τέλεον ἀνεπίδεκτον, σκήνωμα ἡσυχίας σαυτῷ καὶ τοῖς μετὰ σοῦ καὶ κατοικίαν πρὸς τὸ τῆς σωτηρίας ἔργον συντείνουσαν ἐς τὰ μάλιστα.

θ΄. Ταῦτα διανοηθεὶς καὶ τοὺς ἀδελφούς μου συνῳδά μοι περὶ τούτων εὐρηκὼς προαιρουμένους τε καὶ διαλεγομένους, εἰσηγουμένους τε περὶ τοῦ νησίου τοῦ πρὸς ἕω μὲν κειμένου τοῦ πόντου τοῦ Ἰκαρίου, τῆς ἠπείρου δὲ καὶ τῶν περιβλέπτων νήσων πάμπαν ἀπῳκισμένου, (Πάτμος ἡ κλῆσις τῷ νησιδίῳ), ὡς ἔρημος μὲν ἀνθρώπων ἡ ἐσχατιά, ἀθόρυβος δὲ ἡ διαμονὴ καὶ ἀπαρόδευτος ἡμέροις πλοίοις ἡ ἐλλιμένισις, ὅλος ἐγενόμην τῆς τοῦ νησίου τοῦδε ἐφέσεως. ἐπέτεινε δέ μοι τὸν πόθον καὶ ἡ ἐν αὐτῷ τοῦ ἐν ἀποστόλοις ἀγαπητοῦ τῷ Χριστῷ, τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ παρθένου ἐμφιλοχώρησις καὶ ἡ ἀοίδιμος ὀπτασία καὶ παμμακάριστος ἐκείνου ἔκστασις καὶ ἀλλοίωσις, ἥ τε τῆς θεολογίας ὑψηλὴ καὶ οὐράνιος μυσταγωγία καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου βροντώδης καὶ θεόφθογγος ὑπαγόρευσις, δι' ἃ πάντα καὶ τῷ Σιναίῳ παραβάλλων τὴν Πάτμον, ἐκείνου ταύτην ὑπερετίθουν, κατὰ τοσοῦτον τὸ πρωτεῖον ταύτῃ ἐπιδιδούς, καθ' ὅσον προτιμοτέραν οἶδα τῆς σκιᾶς τὴν χάριν καὶ τῶν ἐμφάσεων τὴν ἀλήθειαν, τοῦ γράμματός τε τὸ πνεῦμα καὶ τῆς ἐν πλαξὶ νομοθεσίας τὸ εὐαγγέλιον. ἀμέλει καὶ τὴν ἄνωθεν ῥοπὴν συνέριθον ἐπικαλεσάμενος ἀφικνοῦμαι πρὸς τὸν εὐσεβῆ καὶ θεοκυβέρνητον ἡμῶν αὐτοκράτορα, τὸν μέγαν ἐν βασιλεῦσιν κῦριν Ἀλέξιον. εἰσάγομαι πρὸς αὐτόν, δεξιᾶς ἀξιοῦμαι τῆς ὑποδοχῆς, ἀμέσως ἐντυγχάνω τῷ θειοτάτῳ κράτει αὐτοῦ, κοινοῦμαι τὴν γνώμην, ἀναφέρω τὰ τοῦ σκοποῦ, ἀνακαλύπτω τὰ τῆς ἐφέσεως, θερμῶς ἀντιβολῶ περὶ τοῦ νησίου τῆς Πάτμου, καὶ λαβεῖν αὐτὸ διὰ δωρεᾶς βασιλικῆς παντελεύθερον ἐξαιτῶ. ἀλλ' ὅ γε κράτιστος βασιλεὺς τὰ μὲν τῆς οἰκείας εὐμενείας βασιλικῶς ἡμῖν ἐδίδου καὶ δαψιλῶς, ἐλιπάρει δ' οὖν ὅμως τὴν οἰκτρότητα τὴν ἐμὴν μονονοὺ καὶ αὐτὴν τὴν στεφηφόρον ὑποκλίνων μοι κεφαλήν, ὡς μὴ κατὰ τὴν Πάτμον ἐκπερᾶναι τὰ τοῦ σκοποῦ, ἀναδέξασθαι δὲ τήν τινος ὄρους, ᾧ κλῆσις ἦν Κελλία καὶ Ζαγορά (μοναχοῖς δὲ ἄρα τοῦτο πάλαι πέφυκεν ἀνακείμενον) προστασίαν. καί με ἴσως πέπεικεν ἂν ἡ τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος

ἔνστασις, εἰ μὴ τοὺς αὐλιζομένους κατὰ τὸ τοιοῦτον ὄρος εὑρίσκον μοναχοὺς ἑτεροίον τὸν τρόπον ἔχοντας καὶ τῆς ἐμῆς βουλῆς καὶ γνώμης καὶ πρός γε τὸν μονότροπον βίον (εἰ μὴ φορτικὸν εἰπεῖν) ἀκριβεστέρας διαγωγῆς παντάπασιν ἀποδέοντας. ὡς οὖν δῆλον ἐγεγόνει καὶ αὐτῷ βασιλεῖ τὸ τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν ἐμὸν σκοπὸν τελέως ἀσυγκατάθετον, αὖθις ἐξελιπάρουν ἐγὼ καὶ τὴν βασίλειον ᾔτουν περιωπὴν ἐπινεῦσαί μου τῷ περὶ τῆς Πάτμου θελήματι. καὶ δὴ μεσιτευσάσης εἰς τοῦτο καὶ τῆς μακαρίτιδος δεσποίνης, τῆς τοῦ βασιλέως μητρός, καὶ πρεσβευσάσης ὑπὲρ ἐμοῦ, τὴν τῆς ἐμῆς οἰκτρότητος αἴτησιν ὁ κραταιὸς ἐπέραινε βασιλεύς· καὶ τέλος, ἵνα μὴ μακρὸν τὸν περὶ τούτων ἀποτείνω λόγον, ὑπεξέστην μὲν ἐγὼ τῷ μέρει τοῦ δημοσίου πάντων τῶν ἀπό τε τοῦ Σκηνουρίου, ἀπό τε ἄλλων προσώπων προσκτηθέντων μοι ἔν τε τῇ Κῷ καὶ ἐν τῇ Στροβήλῳ, μόνα ὑποκρατήσας τὰ ἐν τῇ νήσῳ Λέρνῳ δύο προάστεια ἐκ τοῦ πολλάκις ἤδη μνημονευθέντος Σκηνουρίου καὶ τοῦ Καβαλλουρίου κατὰ λόγον δεσποτείας περιελθόντα μοι· ἐδωρήθη δέ μοι διὰ χρυσοβούλλου βασιλικοῦ τό τε νησίον ἡ Πάτμος ἐξ ὁλοκλήρου, τῶν δημοσιακῶν δικαίων καθάπαξ ἀποσπασθέν, καὶ τὰ πλησιάζοντα τούτῳ νησίδια, οἱ Ναρκίοι καὶ ἡ Λειψώ, ἔτι τε καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῇ Λέρνῳ, ἃ καὶ προκατεῖχον, ὡς ἔφθην εἰπών, δύο προάστεια, φημὶ δὴ τὸ Παρθένιον καὶ τὸ Τεμένιον.

ι΄. Καὶ προέβη τὸ ἐπὶ τούτοις πᾶσι χρυσόβουλλον κατὰ τὴν ἐμὴν θέλησιν καὶ αἴτησιν καὶ ἀρέσκειαν, ὥστε εἶναι τά τε ἄλλα τῶν δωρηθέντων ἡμῖν καὶ αὐτὴν δὴ πᾶσαν τὴν νῆσον Πάτμον ἐλευθέραν τὸ καθόλου καὶ παντὸς ὑπεράνω κειμένην δημοσιακοῦ βάρους καὶ οἱουδήτινος λειτουργήματος, ἃ δὴ πάντα τρανότερον ὁμοῦ καὶ ἀριδηλότερον ἡ χρυσόβουλλος αὕτη διαγορεύει γραφή· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μὴ κατοικεῖν ἐν Πάτμῳ κοσμικοὺς ἄνδρας γυναῖκας ἔχοντας καὶ παιδία, ἢ νέους τινὰς τὴν ἡλικίαν μειρακειώδεις καὶ μήπω τὸν ἴουλον ἐξανθήσαντας ἢ εὐνούχους· τάχα γὰρ ἐκ πρώτης, ὅ φασι, γραμμῆς περιαιρῆσαι πάσης ἐπηρείας σατανικῆς ὑπόθεσιν καὶ προρρίζους ἐξελεῖν τὰς ἀφορμὰς τῆς βλάβης ἔσπευδον καὶ τὴν βλάστην τῶν πτωμάτων ῥιζοτομῆσαι προθέλυμνον. ἔνθεν τοι καὶ τὸν κράτιστον κατεδυσώπησα βασιλέα ἐντεθῆναι καὶ τὴν τοιαύτην μου θέλησιν τῷ χρυσοβούλλῳ τῆς δωρεᾶς· καὶ μέντοι καὶ ἐνετέθη, μὴ πάνυ τι ἐκείνου πρὸς τοῦτο πρότερον κατανεύοντος, ὡς ἐπαχθοῦς εἰς τὸ μετέπειτα τῇ μονῇ ἐσομένου τοῦ μὴ κεκτῆσθαι λαϊκούς τινας ὑποχειρίους γυναιξὶ συνοικοῦντας ἔνδον που τοῦ νησίου καὶ ὑπὸ ζυγὸν τυγχάνοντας γαμικόν, ἐφ' ᾧ δι' αὐτῶν τὰς γεωργικὰς καὶ λαϊκὰς ἐργατικωτέρας δουλείας ἐξανύεσθαι τῆς μονῆς. καί γε ἦν ἐκεῖνος «βάπτων εἰς νοῦν», ἵν' εἴποιμι τὸ τοῦ Ζήνωνος, ὡς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὕστερον ἀνεδίδαξε, καὶ

τὸ τῇ μονῇ συνοῖσον μᾶλλον ἐμοῦ ἡ βασιλικὴ καρδία προεφοιβάζετο, «ἐν χερσὶ πάντως οὖσα θεοῦ διὰ περιουσίαν εὐσεβείας,» κατὰ τὸ λόγιον. ἀλλ' ἐπανιτέον, ὅθεν ἐξέβημεν.

ια'. Προέβη τὰ τῆς ἐν μέρει ἀνταλλαγῆς, τὸ καθόλου δὲ εἰπεῖν βασιλικῆς δωρεᾶς, συνετελέσθη τὰ τῆς χρυσοβούλλου γραφῆς, συνεταξάμην τῷ βασιλεῖ, προεπέμφθην δεξιᾶς ἀπολελαυκὼς καὶ βασιλικῆς τῷ ὄντι φιλοφροσύνης, κατέπλευσα πρὸς τὴν Κῶ ἔχων ἑπόμενόν μοι καὶ ἄνθρωπον τοῦ θεοφρουρήτου βασιλέως ἡμῶν, ᾧ καὶ παραδοὺς ἔγωγε δικαίῳ τοῦ δημοσίου τὰ ἐν τῇ Στροβήλῳ καὶ τῇ νήσῳ Κῷ διενεγκόντα μοι πάντα ἀκίνητα παρέλαβον αὐτὸς τὴν νῆσον Πάτμον ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τὰ λοιπά, ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω διεμνημόνευσε. κἀγὼ μὲν ἐσκίρτων καὶ ἠγαλλόμην, τῷ ἐρημικῷ τῆς νήσου καὶ ἡσυχίῳ ἐπευφραινόμενος, καὶ ὅτι ἄβατος ἐτερπόμην καὶ θησαυρὸν ἐνόμιζον παρακλήσεως τὸ ἀπῳκισμένον ταύτης καὶ ἀπαράκλητον. οἱ δέ μοι συνομαρτήσαντες ἀδελφοί, εἰ καὶ πολὺ τὰ πρῶτα τὸ πρόθυμον ἐπεδείκνυντο, ἀλλ' οὖν γε τότε, καθάπερ «ὀστράκου μεταπεσόντος», αἰφνηδὸν εἰς τοὔμπαλιν μετεβάλλοντο, κἀντεῦθεν ἐδυσφόρουν, ἤσχαλλον, ἠνιῶντο, τῶν τῆς Κῶ χαρίτων ἐμέμνηντο, πρὸς τὸ βραχὺ τῆς Πάτμου καὶ ἀγλευκὲς ἐδυσχέραινον, ἐμέμφοντο τὸ πραχθέν, τὴν οἰκονομίαν ἐπαινεῖν οὐκ εἶχον τὴν ἡμετέραν, ἀβέλτερον αὐτοῖς ἐδόκει τὸ γεγονός, ἐπισφαλές, ὀλέθριον, ἐπιζήμιον χάλκεα χρυσείων ἡμᾶς ἀλλάξασθαι καὶ προδήλως ᾤοντο καὶ λάθρα ὑπετονθόρυζον· ὤκνουν πρὸς τὴν ἐγχείρησιν τῶν κτισμάτων, ἀνεδύοντο πρὸς τὴν πειθάρχησιν τῶν ἡμετέρων ἐπιταγμάτων, ἐμερίζοντο καθ' ἑαυτούς, ἐπολιορκοῦντο τοῖς λογισμοῖς, πάντ' ἔπασχον, καὶ μεστὴν εἶχον τὴν διάνοιαν ταραχῆς. τέλος εἰς προὖπτον ἤγαγον τὸν σκοπόν, διαιρεθέντες ἀπ' ἀλλήλων καὶ εἰς ἐναντιογνωμονούσας δύο μοίρας διακριθέντες, ὧν ἡ μία καὶ μείζων τὴν ἀφ' ἡμῶν διάστασιν ἐνενόησε, καὶ μέντοι καὶ κατεπράξατο, πρότερον τῆς ὀλιγωρίας εἴτουν μικροψυχίας συγγνώμην αἰτήσασα καὶ παρ' ἡμῶν αὐτίκα ταύτην ἀνειληφυῖα· ἡ δὲ ἑτέρα ἐλάσσων καὶ ἀγαθή, ὅσοι δηλαδὴ τῇ ἐμῇ προείλοντο συγκακοπαθεῖν καὶ συναποθανεῖσθαι ἀναξιότητι ἑτοίμους ἑαυτοὺς παρεῖχον εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου (σὺν θεῷ δὲ φάναι ψυχωφελοῦς) βουλήματος ἐκπεράτωσιν· καὶ με ἀνεκτῶντο μᾶλλον αὐτοὶ καὶ πρὸς τὸ προκείμενον τῶν οἰκοδομημάτων ἔργον διήγειρον, παρέθηγον, παρεθάρρυνον· οἴδε ἡμεῖς, λέγοντες, ὑπηρετήσομέν σοι διὰ παντός, τοῖς θεαρέστοις σου κελεύσμασιν ὑπουργήσομεν καὶ ταῖς σαῖς ἐπιταγαῖς ἐναποθανούμεθα.

ιβ'. Τοιγάρτοι καὶ ἀναθαρσήσας αὐτός, ἔρωτί τε τῆς Πάτμου διὰ τὸν ἠγαπημένον τῷ κυρίῳ ἡμῶν Θεολόγον ἁλοὺς ταύτην συνάμα τοῖς περιλειφθεῖσιν εὐλαβέσι μοι ἀδελφοῖς ἀπόβασίν τε τῆς μακρᾶς ἡμῶν πλάνης καὶ κατάπαυσιν

αἰωνίαν, τό γε εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ἧκον, ἐθέμεθα. αὐτίκα γοῦν τοῦ θεμελιοῦν ἠρξάμεθα καὶ τοῦ κτίζειν, ἀπρὶξ ἐχόμενοι τοῦ σκοποῦ, καὶ περιτειχίζειν ἐρρωμένως καὶ ὁπόση δύναμις ἀνυψοῦν τὸν τοῦ φρουρίου τοῦδε περίβολον ἐπειγόμενοι. τότε δὴ τότε καὶ τὸ τῆς ἐμῆς προτέρας βουλήσεως περὶ τοῦ μηδένα τῶν ἑλκόντων τὸν τοῦ γάμου ζυγὸν τὴν νῆσον οἰκεῖν διὰ τὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων πρόφασιν ἀδύνατον κατενόουν καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἐμεμνήμην καὶ τὴν βασιλικὴν τῷ ὄντι φρένα καὶ τὴν προγνωστικὴν περὶ τούτου πρόρρησιν καὶ τὸ τῶν στοχασμῶν ἀδιάπτωτον ἐξεθείαζον, καὶ τὰ παροιμιωδῶς τοῖς παλαιοῖς ἐν ταῖς ὑστεροβουλίαις λεγόμενα οὐκ ἀπεικότως ἥρμοττον ἐμαυτῷ· «ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω», καὶ «πληγεὶς ἁλιεὺς νοῦν οἴσει».

γ΄. Ταύτῃ τοι καὶ διὰ τὸ μὴ εὑρίσκειν ἀζύγας λαϊκούς, τοὺς καὶ τηνικαῦτα ἐν ταῖς οἰκοδομίαις καὶ διηνεκῶς ἐν ταῖς τῆς μονῆς ἐργαστικαῖς δουλείαις ὑπουργεῖν ὀφείλοντας, ἐξεχώρησα κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καί τινας ὑπὸ γυναίοις, ὡς ὁρᾶτε, τὴν ὑφ' ἡμᾶς ταύτην νῆσον τὴν Πάτμον οἰκεῖν, πλὴν οὐκ ἀνέτως, οὐδὲ φύρδην, οὐδ' ὅπῃ βούλονται, ἀλλ' ἐν ἰδιάζοντι μέρει τῆς νήσου καὶ συνεπτυγμένως, ὥσπερ ἄρα καὶ φαίνονται ποιούμενοι τὴν κατοίκησιν. εἰ μὲν οὖν ἐγγένηταί μοι, καθ' ὃν ἔχω σκοπόν, πρὸ τελευτῆς ἀνελθεῖν καὶ εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ ἁγίῳ μου βασιλεῖ, γενήσεται πάντως ἐξ αἰτήσεώς μου διὰ βασιλικῆς οἰκονομίας ἡ τούτου διόρθωσις· πέποιθα γάρ, ὡς οὐ παρόψεται οὐδὲ τὴν τοιαύτην μου αἴτησιν ἡ διακριτικωτάτη τοῦ βασιλέως ψυχή, ἀλλ' ἐπαναδραμεῖται πρὸς τὴν οἰκείαν κρίσιν, καὶ ὃ μὴ τότε διὰ τὴν ἐμὴν ἐσφαλμένην ἔνστασιν ἐξειργάσατο, εὐδοκήσει τὸ κράτος αὐτοῦ πρεπόντως ἄρτι περατωθῆναι. εἰ δέ με φθάσαν προαρπάσειε τὸ χρεών, βούλομαι καὶ διατάττομαι, τὴν τῶν κοσμικῶν ἐντὸς τῆς νήσου μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων αὐτῶν οἴκησιν μὴ ἄλλως ποτὲ παραχωρηθῆναι γενέσθαι, ἀλλ' ἢ ὡς νῦν ἐπ' ἐμοῦ, πόρρω πη τῆς μονῆς ἐν εὐπεριγράπτῳ τοῦ νησίου ἄκρῳ καὶ εἶναι καὶ διαμένειν, πρὸς τὸ βόρειον δηλονότι μέρος, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου Βαΐου ἕως τοῦ ἑτέρου τοῦ λεγομένου ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ εἰς τὸ Εὔδηλον καὶ ἄχρις αὐτῆς [τῆς] ἁγίας Μαρίνης, περαιτέρω δὲ τὴν μετὰ συζυγίας κατοίκησιν μὴ προβαίνειν, μήτε μὴν τὰ διαληφθέντα ὅρια παρεξέρχεσθαι ποιεῖν τὰς αὐτῶν γυναῖκας ἢ τὰ παιδία καὶ ἐνδοτάτω τοῦ νησίου χωρεῖν, πάντῃ καὶ τοῦτο ἀπαγορεύω καὶ δεσμὸν ἐντίθημι καὶ ἀρὰν ἐφ' ᾧ τηρεῖσθαι τὴν ἐντολήν μου ταύτην, μέχρις ἂν ὁ παρὼν αἰὼν διαρκῇ ἀδιαλώβητόν τε καὶ ἀπαράθραυστον. οἵ γε μὴν ἄνδρες οἱ λαϊκοὶ προσεδρευέτωσαν καὶ διακαρτερείτωσαν εἰς τὰς τῆς μονῆς δουλείας ἐν αὐτῷ τε τῷ μοναστηρίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα ἂν παρὰ τοῦ καθηγουμένου ἢ τοῦ οἰκονόμου προστάσσοιντο, ἐφ'

ὅλας ἑκάστης ἑβδομάδος ἡμέρας πέντε, κατὰ δὲ τὴν τῆς παρασκευῆς ἑσπέραν λαμβάνοντες εὐλογίαν ἀπιέτωσαν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν· οὕτω γὰρ ποιεῖν αὐθαιρέτως αὐτοὶ προείλοντο καὶ ᾐτήσαντο, ἵνα τὰς δύο ταύτας ἡμέρας λουτροῦ τε καὶ ἀνέσεως καὶ τῆς μετὰ τῶν οἰκείων συνδιαιτήσεως ἀπολαύοντες αὖθις τῆς μετὰ τὴν κυριακὴν δευτέρας ὑπαυγαζούσης φοιτῶσιν ὄρθρου πρὸς τὴν μονὴν καὶ τῶν δουλειῶν αὐτῆς ἅπτοιντο, καθώς περ ἄρα καὶ ἐπιτρέποιντο, ἀόκνως πάντως καὶ ἀρρᾳθύμως. παρεγγυῶμαι δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου τοῖς νῦν τε [οὖσι] καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐσομένοις ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς μονῇ μοναχοῖς, μηδαμῶς ποτε μηδένα τούτων ταῖς τῶν κοσμικῶν οἰκίαις ἐπιδημεῖν πάρεξ τοῦ οἰκονόμου· οὗτος γὰρ ἀφίξεται σπανίως, ὁπηνίκα τις ἐπισταίη ἀνάγκη διὰ κατεπείγουσαν τῆς μονῆς δουλείαν καὶ ἀπαραίτητον, πλὴν ἑφεπομένους ἕξει αὐτῷ καὶ δύο τῶν ἀδελφῶν.

ιδ'. Ταῦτα περὶ τῆς ἔνδον τοῦ νησίου τῶν λαϊκῶν κατοικήσεως βούλομαί τε καὶ διατάττομαι, οὐκ ἐκ μικρᾶς ἀνάγκης ἐλθὼν εἰς τὸ ποσῶς ἐκχωρῆσαι τοῦτο καὶ ἀνασχέσθαι, ἀλλ' ἐκ μεγίστης τε καὶ ἀπαραιτήτου, ὡς ὁ κρυφιογνώστης οἶδε θεός. ἐξασφαλίζομαι δ' οὖν καὶ προὔργου τίθεμαι καὶ μετὰ σφοδρότητος ἐπισκήπτω συντηρεῖσθαι ταῦτα οὕτω καὶ μὴ ἀλλοιοῦσθαι. εἰ δέ τις τῶν λαϊκῶν ἐς τοσοῦτον ἀπονοίας καὶ ἰταμότητος φθάσειεν, ὡς τολμῆσαι πώποτε τῶν τεθέντων ὅρων ὀλιγωρῆσαι καὶ παραχωρῆσαι τῇ ἰδίᾳ συζύγῳ ἢ θυγατρὶ ἤ τινι ἁπλῶς γυναικὶ καθ' ἡντιναοῦν σχέσιν ἢ συγγένειαν αὐτῷ προσῳκειωμένῃ ἐνδοτέρω τοῦ νησίου παρεξελθεῖν ἐπ' ἀθετήσει τῶν ἀνωτέρω διωρισμένων, αὐτίκα τοῦτον καὶ τῆς νήσου παντελῶς ἐκβάλλεσθαι καὶ πανσυδὶ μετὰ τῶν οἰκείων πάντων ἀποδιώκεσθαι παρακελευόμεθα, κἂν χρειώδης εἴη, κἂν διαφερόντως ἀναγκαῖος ταῖς τῆς μονῆς δουλείαις διαγινώσκοιτο. ἀλλὰ καὶ εἴ τις τῶν μοναχῶν ποτὲ τῶν καιρῶν παρὰ φαῦλον θείη τὰ τεθεσμοθετημένα καὶ ἀπελεύσεται ἄτερ τοῦ οἰκονόμου, παρ' ἐντολὴν τοῦ καθηγουμένου πάντως, ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν λαϊκῶν, ἔνθα δηλονότι γυναικὶ αὐτὸν ἐνδέχεται ἐντυχεῖν, ἐπιτιμίῳ καθυποβληθήτω ξηροφαγίας καὶ ἀποχῆς οἴνου ἐφ' ἡμέρας εἴκοσιν, ἐάν περ ἅπαξ τουτὶ προπεπλημμεληκὼς ἔμπικρον εὐθὺς ἐνδείξηται τὸν μετάμελον. εἰ δὲ καὶ δὶς ἢ καὶ τρίς, ὅπερ οὐδὲ εἰπεῖν ἀνεχόμεθα, τῶν μοναχῶν τις εὑρεθείη ἁλοὺς τῷ πανδείνῳ τούτῳ καὶ ὀλεθρίῳ τῆς παρακοῆς καὶ τῆς καταφρονήσεως ἀτοπήματι, ὡς γάγγραιναν τοῦτον καὶ λοιμώδη νόσον ἐκκοπτέτω ὁ καθηγούμενος τοῦ εὐαγοῦς τῆς ἀδελφότητος σώματος καὶ τῶν τῆς μονῆς δικαίων παντάπασι διωκέτω, ἵν' ἔχῃ μαθών, ὡς οὐ θεοφιλὲς οὐδὲ ὅσιον «μεθιστᾶν αἰώνια ὅρια πατράσιν ἁρμοδίως τεθεσπισμένα» καὶ τῇ ἀποβολῇ τοῦ ἀτασθάλου τούτου καὶ ἀτάκτως περιπατήσαντος ἡ πᾶσα τῶν

ἀδελφῶν ὁμήγυρις προσεκτικῶς καὶ ἀπαραβάτως τῶν ἐντεταλμένων πάντων ἐπιμελήσεται· «ἔξελε γάρ, φησί, λοιμὸν ἐκ συνεδρίου καὶ συνεξελεύσεται νεῖκος». τοῦτο τοίνυν, τὸ περὶ τῶν κοσμικῶν δηλαδὴ κεφάλαιον, προεισόδιον τῶν διαταγμάτων ἡμῶν ποιησάμενοι καὶ ὑποθέμενοι τοῖς φιλτάτοις ἡμῖν τεκνίοις καὶ ἀδελφοῖς μου φυλάττειν καὶ διασώζειν, ὡς ψυχικῆς ἀταραξίας καὶ ἀκινδύνου βιοτῆς ἐσόμενον πρόξενον, φέρε καὶ τὰ λοιπὰ τῆς διαταγῆς περὶ τῶν ἐν τῇ μοναχικῇ ὑμῶν καταστάσει διαληψώμεθα.

ιε΄. Ἀλλὰ δεῦρο συντείνατέ μοι τὴν ἀκοήν, τιμιώτατα καὶ ποθεινότατα τέκνα, καὶ τῶν λεγομένων συνετῶς ἐπαΐετε· ἄρξομαι γὰρ ἐκ τοῦ συνεκτικωτέρου τῶν ἡμετέρων καὶ περιληπτικωτέρου καλοῦ. τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη ἕτερον ἢ ὁ καθ' ἡμᾶς κοινωνικὸς καὶ ἀδιαίρετος βίος καὶ ἡ πνευματικὴ ἕνωσις καὶ συμβίωσις; «τί τούτου λαμπρότερον ἢ ὑψηλότερον ἢ χαριέστερον παρὰ ἀνθρώποις πολίτευμα;» κατὰ τὸν μέγαν ἐρεῖν Βασίλειον· τὸ παράπαν οὐδέν, εἰ δεῖ γε ἁπλῶς ἀνθρώπινον, ἀλλὰ μὴ ἀγγελικόν, εἰκότως τουτὶ τὸ ἀπαράμιλλον ὀνομάζειν κατόρθωμα· ἐπεί τοι καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων ζωὴν ὡς ἀληθῶς ἐζηλώκασιν οἱ τὸ κοινωνικὸν δι' ἀκριβείας τηροῦντες ἀληθινοὶ ἀσκηταί, τὴν ἐνάρετον αὐτῶν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν ἀκραιφνὲς μίμημα τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως παριστῶντες. «κοινωνία γε μὴν βίου τελειοτάτη ἐκείνη κατονομάζεται, ἐν ᾗ κτήσεως μὲν ἰδιότης ἐξώρισται, γνώμης δὲ ἐναντίωσις ἀπελήλαται, κοινὰ δὲ τὰ σύμπαντα, ψυχαί, γνῶμαι, σώματα, καὶ ὅσοις τὰ σώματα τρέφεται καὶ θεραπεύεται, κοινὰ τὰ ἀγωνίσματα, κοινὸν τὸ τῆς ἐλπίδος ἐμπόρευμα, κοινοὶ καὶ οἱ στέφανοι, ὥστε μίαν ἐν πλείοσι σώμασι ψυχὴν θεωρεῖσθαι καὶ πλεῖστα σώματα μιᾶς ψυχῆς ὄργανα δείκνυσθαι». ταύτην τοίνυν τὴν ἀξιύμνητον διαγωγὴν κατὰ τὰς ἀσκητικὰς ὑποτυπώσεις τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ μεθ' ὑμᾶς ἐνταῦθα βιωσόμενοι μετελεύσεσθε.

ις΄. Ἡ γε μὴν καθ' ἡμᾶς αὕτη τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Θεολόγου μονὴ μετὰ τῶν αὐτῇ νυνί τε ὑπαρχόντων καὶ ἐσύστερον ὑπαρξόντων καὶ προσεπικτηθησομένων ἐλευθέρα ἐσεῖται καὶ αὐτεξούσιος, καὶ μήτε βασιλικοῖς ἢ ἐκκλησιαστικοῖς δικαίοις ὑποβαλλομένη, μήτε προσωπικῇ οἱᾳδηποτοῦν ἢ ἀρχοντικῇ χειρὶ καὶ διακατοχῇ τρόπῳ τινὶ ὑποπίπτουσα ἄχρι καὶ ψιλῆς ἐφορείας, ἀλλ' αὐτοδέσποτος ἐς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα διαμένουσα. οὐκ ἐξέσται οὖν οὐδενὶ τῶν ἁπάντων ἢ τὴν ῥηθεῖσαν ἔνθεσμον κοινοβιακὴν ζωὴν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς φροντιστηρίῳ καταλύειν καὶ ἀνατρέπειν, ἢ καθ' ἡντιναοῦν αἰτίαν ἢ λόγον τὴν μονὴν αὐτὴν ἤ τι τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ πειρᾶσθαι καταδουλοῦν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ταύτης παραχαράττειν, ἐάνπερ μὴ τῷ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν συγκατακριθήσεσθαι μέλλοι, ὁποῖος ἂν καὶ εἴη ὁ πρὸς τοιαύτην ὅλως ἐγχείρησιν ἐλευσόμενος. ταῦτα μὲν οὖν ἐς τοσοῦτον. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν διαταγμάτων αὐτίκα μάλα λελέξεται.

ιζ΄. Πρό γε μέντοι παντὸς περὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀληθοῦς ἡμῶν ἔργου, λέγω δὲ τῆς πρὸς θεὸν δοξολογίας, ἁρμοδίως εἰρήσεται· διὰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, εἰς τὸ εἶναι παρήχθημεν καὶ λόγῳ καθωραΐσθημεν, ἵνα τὸν δημιουργὸν ἀσιγήτοις ὑμνολογίαις γεραίρωμεν. πάντως δὲ καὶ τὸ καλεῖσθαι ἀγγελικὸν τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὸ σχῆμα καὶ ἐπιτήδευμα εἰς τοῦτο φέρει· ἐντεῦθεν γὰρ «ἀγγέλων ἀντίφωνον», κατὰ τὴν θεηγόρον γλῶσσαν εἰπεῖν, τὸ τοῦ θεοῦ πλάσμα ὁ ἄνθρωπος ἀναδείκνυται, ὡς τὸ ἐκείνων ἔργον κατὰ τὸ ἐφικτὸν τῇ οἰκείᾳ φύσει ἀπομιμούμενος. εἴη δ' ἂν ἐκεῖνος ὕμνος διηνεκὴς καὶ ἀπέραντος. ὅθεν οἱ μακάριοι καὶ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν, παντοίας σχέσεως ἀνθρωπίνης καὶ γηΐνης φροντίδος ἀπερρωγότες καὶ τῷ ἀκροτάτῳ τῶν ἐφετῶν ὡς οἷόν τε νοερῶς συναφθέντες, ὅλον τὸν «τῆς παροικίας χρόνον» ἐν προσευχαῖς τε καὶ ὕμνοις πνευματικοῖς διηνύκασι, κατὰ τὸ κυριακὸν ἐν εὐαγγελίοις λόγιον· «τὴν ἐντὸς αὐτῶν οὖσαν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν» ἀνολιγώρως καὶ καρτερῶς ἐκζητήσαντες, καὶ διὰ τῆς ἐπιμόνου προσευχῆς καὶ μονολογίστου ἐλπίδος αὐτὴν εὑράμενοι, ἐμφρόνως τε καὶ μάλα συμφερόντως πραγματευσάμενοι, καὶ κατὰ τὸν μακαριζόμενον ἔμπορον «τῶν ὁρωμένων πάντων τὸν τίμιον εἰκότως μαργαρίτην ἀντωνησάμενοι»· νουνεχῶς γὰρ ἠκηκόεισαν τοῦ μὲν ἱεροψάλτου Δαβὶδ βοῶντος· «πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου»· καὶ αὖθις· «εὐλογήσω τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου»· τοῦ δὲ ἀποστόλου σαφῶς παραινοῦντος· «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε», ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ὁτὲ μὲν παραβολὴν «πρὸς τὸ δεῖν προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν», ἐφυφαίνοντος, ὁτὲ δέ· «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμὸν» προστακτικῶς ἀποφαινομένου καὶ φάσκοντος, καὶ προθύμως πεπειθαρχήκασι καὶ ἀκριβῶς τετηρήκασιν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μέν, ὡς εἴρηται, ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν τῷ πνεύματι καθιέρωσαν, ἡμεῖς δέ, εἴπερ τῆς οἰκείας κἂν ἀσθενείας ἐπιγνώμονες χρηματίσαντες, τῆς αὐτομεμψίας μὴ ἀφεξοίμεθα καὶ μηδὲ τῆς κατὰ δύναμιν τῶν εὐχῶν ἐργασίας καταμελήσαιμεν. πιστεύομεν τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καὶ δωρεὰν ὥσπεροῦν καὶ οὕτω δωρεὰν σῴζοντος τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἠλπικότας, ὡς οὐ παντάπασιν ἀποβληθησόμεθα, οὐδὲ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος πόρρω πεσούμεθα, γνησίους ἔχοντες μεσίτας καὶ πρεσβευτὰς τὴν ὑπερφυῶς αὐτὸν σαρκὶ τεκοῦσαν ὑπέραγνον παρθένον καὶ θεομήτορα· καὶ τὸν ἠγαπημένον μύστην αὐτοῦ τὸν εὐαγγελιστὴν καὶ θεολόγον, Ἰωάννην λέγω τὸν πάνυ, τὸν παρθένον καὶ ἐπιστήθιον. οἶδε γὰρ ἡ τῆς σοφίας πηγὴ καὶ τῆς ἀγαθότητος, «καὶ Παύλου τὴν φυτείαν ὡς

Παύλου δέχεσθαι, καὶ Ἀπολλὼ τὴν ἄρδείαν καὶ τὰ δύο λεπτὰ τῆς χήρας καὶ τοῦ τελώνου τὴν ταπείνωσιν καὶ τοῦ Μανασσῆ τὴν ἐξαγόρευσιν». τοιγαροῦν ἐπιτρέπω καὶ διατάττομαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑμνῳδίαν καὶ πᾶσαν ἁπλῶς τὴν ἐν ψαλμῳδίαις καὶ προσευχαῖς ἀκολουθίαν προβαίνειν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ σεβασμίῳ τουτῳὶ σεμνείῳ ἡμῶν κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις λαύρας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα καὶ μεγάλου τῆς ἐρήμου καθηγητοῦ. καὶ κατὰ πᾶσαν μὲν δεσποτικὴν ἑορτήν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς κυριακὰς αἱ ἀγρυπνίαι μετὰ καὶ τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ, ὡς τὸ μνημονευθὲν διέξεισι τυπικόν, ἀπαραβάτως ἐκτελεσθήσονται· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πάσαις τοῦ χρόνου κυριακαῖς καὶ ταῖς ἑορταῖς οἰκονομικώτερόν πως ἤτοι συγκαταβατικώτερον περὶ τὰς ἀγρυπνίας διατεθήσεσθε, καθὼς ἄρα ἡ τοῦ καθηγουμένου διάκρισις βούλοιτο. ἐπισκήπτω τοίνυν τυπικὸν ἐκτεθῆναι τῆς ἐκκλησίας ἤτοι συναξάριον κατὰ λεπτὸν δηλοῦν πᾶσαν τὴν δι' ἔτους ἐκτελουμένην τοῖς εἰρημένοις Ἱεροσολυμίταις εἴτουν Ἁγιοσαββίταις ἐν ψαλμικαῖς τε καὶ εὐκτικαῖς ἀκολουθίαις ἀκρίβειαν καὶ καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον ἐκπληροῦσθαι καὶ ἐνεργεῖσθαι παρ' ὑμῖν τοῖς εὐλαβέσιν ἀδελφοῖς καὶ τέκνοις μου καὶ φυλάττεσθαι. ἤδη δὲ καὶ περὶ ἐκλογῆς καὶ προχειρίσεως τῶν μετὰ τὴν ἐμὴν ἀποβίωσιν κατὰ διαδοχὰς προστησομένων ὑμῶν καὶ τὸ τῆς ἡγουμενείας ἀναδεξομένων ἀξίωμα διαληπτέον.

ιη'. Κρίσει κοινῇ καὶ ψήφῳ τῶν τε προκρίτων τῆς ἀδελφότητος καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς μοναχῶν τὴν τοῦ καθηγουμενεύσοντος ἐκλογὴν προβαίνειν ἐντέλλομαι· τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ βίου τοῦ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Παχωμίου καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφορήτου πατρὸς Εὐθυμίου, ὡς καλῶς ἔχον προκεκριμένον εὑρήκαμεν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀείμνηστος Ἰουστινιανὸς ἐναργῶς οὕτω περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς ἐν ταῖς ἑαυτοῦ τεθεσμοθέτηκε διατάξεσι. τὸν οὖν ἐκλεγέντα πάντες οἱ ἀδελφοὶ συμπαραλαμβάνοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσιέτωσαν καὶ τοῦ ἱερέως εὐλογήσαντος τὸν θεὸν τρισάγιον ψαλήσεται παρὰ πάντων καὶ ψαλμοὶ τρεῖς, ὁ πεντηκοστός, ὁ ἑξηκοστὸς ἔννατος καὶ ὁ ἐννενηκοστός, καὶ αὖθις τρισάγιον, ἀπολυτίκιόν τε τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἡ μετὰ τέλος εὐχή. εἶθ' οὕτως λήψεται τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον ὁ ἱερεὺς ἔνδον τῶν ἱερῶν κιγκλίδων πρὸ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου κειμένην, καὶ τῷ εἰς ἡγουμενείαν προκριθέντι ταύτην ἐγχειρίσει. καὶ τοῦτον ἀσπάσεται, εἶτα καθεξῆς αὐτὸν οἱ ξύμπαντες ἀσπάσονται ἀδελφοὶ καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀγαγόντες τὸν ἤδη προεστῶτα γενόμενον τῷ ἡγουμενικῷ θρόνῳ ἐγκαθιδρύσουσι ἐπιφωνοῦντες τὸ «ἄξιος» καὶ παρερχόμενοι εἷς ἕκαστος τὴν συνήθη μετάνοιαν μετ' εὐλαβείας ποιήσονται. ἔκτοτε δ' οὗτος μὲν ὁ ἐγκριθεὶς εἰς τὴν προστασίαν ποιμένος καὶ διδασκάλου, κρεῖσσον δὲ εἰπεῖν πατρὸς ἢ κεφαλῆς χώραν ἐπέχων πάντων τῶν τῆς

μονῆς καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν ἀναμφηρίστως ὀφείλει κρατεῖν τῶν μὲν ἐνασκουμένων αὐτῇ πάντων ἀδελφῶν ὡς υἱῶν γνησίων καὶ μελῶν οἰκείων ἐπιμελόμενος καὶ περιεχόμενος καὶ τῆς κατὰ λόγον αὐτῶν ψυχικῆς βελτιώσεως καὶ σωματικῆς αὐταρκείας φροντίζων ἅμα καὶ προμηθούμενος, τῶν δὲ τῇ μονῇ διαφερόντων ὅλων ἁπαξαπλῶς τὴν πρόνοιαν καὶ οἰκονομίαν διὰ τῶν ἐν ἑκάστῃ διακονίᾳ τεταγμένων ἀδελφῶν κυρίως καὶ κατὰ τὸ αὐτῷ δεδογμένον ποιούμενος· εἰ γάρ, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας εἰπεῖν, τιμίας ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ ἐγχειρίζομεν, ὧν «οὐδὲ μιᾶς ὁ κόσμος ἅπας ἀντάξιος», τί περὶ ἀνθρωπίνων καὶ ὑλικῶν προσῆκε λογίζεσθαι; οἱ δέ γε ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τιμιωτάτου μέχρι τοῦ δοκοῦντος ἐσχάτου καὶ τελευταίου μαθητῶν καὶ ὑπηκόων εὐπείθειαν καὶ ὑπακοὴν σὺν αἰδοῖ πολλῇ καὶ ταπεινοφροσύνῃ τῷ προεστῶτι ἔσονται διασώζοντες, κατ' οὐδὲν τῆς κατὰ σῶμα πρὸς κεφαλὴν συμφυΐας καὶ εὐαρμοστίας ἢ ἀλληλουχίας ἀπολειπόμενοι.

ιθ΄. Οὐκοῦν ἴθι μοι, ὦ πάτερ καὶ ἀδελφὲ ἐν κυρίῳ, ὅστις ἂν εἴῃς ὁ τὸν ζυγὸν τῆσδε τῆς διακονίας καὶ προεδρίας ὑπεισιών. ἐπειδή γε πρὸς σὲ λοιπὸν ὁ λόγος τὸν καθηγούμενον· «ζῶσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὴν ὀσφύν σου» κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ «δέξαι ῥήσεις χειλέων ἐμῶν καὶ ῥῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς, ἣν εἰ παρὰ σεαυτῷ τηρήσεις» ὥς που Σολομὼν ὁ σοφὸς παρηγγύησεν, «ἐπακούσεται σοφίας τὸ οὖς σου, καὶ παραβαλεῖς καρδίαν εἰς σύνεσιν, παραβαλεῖς δὲ καὶ αὐτὸς ταύτην εἰς νουθέτησιν τῷ υἱῷ σου», «ὅτι λύχνος ἐντολή, νόμος δὲ φῶς». ἰδοὺ γὰρ παραθίτημί σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα. ὅρα οὖν, ὅπως αὐτὴν εἰσδέξῃ, πῶς δὲ προσλάβοις ἢ ὁδηγήσεις καὶ διατηρήσεις, ὡς μέλη σου φίλτατα θάλπων καὶ περιέπων, κατὰ τὸ ἴσον τῆς ἀγάπης μέτρον· διέγειρόν σου τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς, ἐν ἀνδρίᾳ προπόρευσαι αὐτῶν, ἐν πάσῃ ἀγαθοεργίᾳ, ὑπεράσπισον, διευθέτησον, εἰσάγαγε αὐτοὺς εἰς τὸν τῆς ἀρετῆς τόπον, καὶ τὴν γῆν τῆς ἀπαθείας αὐτοῖς κληροδότησον, τύπος ἔμψυχος καὶ κανὼν ἀρίστων πράξεων τούτοις γινόμενος, ἀλλὰ «μὴ τῆς θαυμασίας ἀρετῆς κακὸς ζωγράφος φαινόμενος, καὶ πλέον» (ἵνα καὶ αὖθις τοῖς τῆς θεηγόρου γλώττης χρήσωμαι ῥήμασι) «κατὰ ἀρετὴν τῶν ὑποκειμένων προέχων ἢ ὁπόσον ὑπερέχεις τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι». οὔκουν, ἀδελφέ, τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης πώποτέ τι προτιμήσειας, οὔτε μὴν τῆς τῶν πιστευομένων σοι ψυχῶν σωτηρίας κερδαλεώτερον, οὐδὲ προὐργιαίτερον τὸ παράπαν νομίσεις, εὖ μάλα εἰδώς, ὅτι καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, καὶ «τὴν ψυχὴν εὐαγγελικῶς ὑπὲρ τῆς τῶν ποιμαινομένων σωτηρίας τιθέναι ὅ γε καλὸς ποιμὴν καὶ οὐχὶ μισθωτός, οὐδὲ ἐν πίθῳ, τὸ ᾀδόμενον, τὴν κεραμείαν ἀσκούμενος», κεχρεώστηκε·

καὶ ὅτι ὁ μὴ κατὰ προαίρεσιν οὕτω διακείμενος καὶ φρονῶν, οὐδὲν ἕτερον, ὡς εἰκός, ἀκούσεται ἢ τὰ παρὰ τῶν προφητῶν ἀπειλητικῶς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ πρὸς τοὺς οὐκ ἀγαθοὺς ποιμένας λεγόμενα· «ῥομφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ πατάξω τοὺς ποιμένας καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν»· διατί; «ὅτι τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύουσι, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ καταδεσμεῦσι, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπιστρέφουσι καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐκζητοῦσι καὶ τὸ ἰσχυρὸν οὐ φυλάττουσιν». ἀρκεῖ ταῦτα εἰς παραγγελίαν τῷ ἡγουμένῳ.

κ΄. Ἐπεὶ δὲ ἀκαταπίστευτός πως ἐστὶν ἡ φύσις ἡμῶν καὶ οὐδὲν οὕτως ὀξύτρεπτόν τε καὶ εὐμετάβολον ζῷον, ὡς ἄνθρωπος, οὐκ ἄκαιρον οἶμαι ὀλίγα ἄττα εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦ μὴ ὡς δέον ἡγουμενεύοντος. ὁπόταν καθ᾽ οἱονδήτινα τρόπον ὁ προεστὼς ἀθετοίη τι τῶν ἡμετέρων τούτων διαταγμάτων, ὧν ἐν τῷ παρόντι δηλονότι ἐγγράφῳ ἄνωθεν ἀρξάμενοι διεμνημονεύσαμεν ἢ καὶ προϊόντες ἄχρι τέλους ἐπιμνησθείημεν, ἢ τὴν τῆς κοινοβιακῆς πολιτείας ἀκρίβειαν φανείη παραχαράττων ἐξ οἰκείας ἴσως φιληδονίας, ἢ τὰς τῆς μονῆς προσόδους παρακερδαίνειν βουληθείη καὶ νοσφιζόμενος ἀπελέγχοιτο, μὴ εὐθὺς ἀτάκτως αὐτοῦ τοὺς πάντας κατεξανίστασθαι, ἀλλ᾽ ἐξεῖναι βουλόμεθα τοῖς εὐλαβεστέροις καὶ προκρίτοις τῶν ἀδελφῶν, ἤγουν τῷ οἰκονόμῳ, τῷ ἐκκλησιάρχῃ καὶ τοῖς ἱερεῦσιν, ἠπίως ἄγαν καὶ μετὰ προσήκοντος τοῦ σεβάσματος ὑπομιμνήσκειν περὶ τοῦ πλημμελήματος καὶ τὸ τῆς φιλοπατορίας τε καὶ τῆς φιλαδελφίας καλὸν ἐπιδείκνυσθαι διὰ τοῦ σπεύδειν ὁλοσχερῶς εἰς τὴν ἐκείνου διόρθωσιν, τοῦτο δὲ οὐχ ἅπαξ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μετὰ πολλῆς τῆς προσηνείας καὶ ἱλαρότητος. καὶ εἰ μὲν ἑαυτοῦ ποτε γενόμενος τῶν ἀπηγορευμένων ἐκεῖνος ἔργων ἀπόσχοιτο, ἔστω πάλιν καὶ ἡγουμενευέτω· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὰς κοινὰς καὶ ἰδιαζούσας παραινέσεις ἰσχυρογνωμῶν μένει πρὸς τὸ κακὸν καὶ παντελῶς ἀδιόρθωτος, μετακινεῖσθαι τοῦτον τῆς προστασίας ἀθορύβως τε καὶ ἀφιλονείκως διοριζόμεθα, ἕτερον δὲ πάλιν, καθ᾽ ὃν εἰρήκαμεν τρόπον, ἐκλέγεσθαί τε καὶ προχειρίζεσθαι, ἔφορον δὲ τῆς ἡμετέρας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῶν κατὰ διαδοχὰς μελλόντων ἡγουμενεῦσαι κρίσεως τὸ πανδερκὲς ὑμῖν τῆς δίκης ὄμμα ἐνίστημι, καὶ παρεγγυῶμαι δίχα πάθους ἀνθρωπίνου τοῦ οἱουδήτινος καὶ τὴν πρόκρισιν ποιεῖσθαι, καὶ αὖθις, εἴ ποτε συμβαίη (ὅπερ ἀπείη), τοῦ φανέντος ἴσως ἀδοκίμου καὶ ἀδιορθώτου τὴν μετακίνησιν. εἰ δ᾽ οὖν, ἀλλ᾽ εὖ ἴστε, ὡς ὁ προδοὺς ἐν τούτοισι τοῖς κεφαλαίοις τὸ δίκαιον οὐκ ἐκφεύξεται τὴν φοβερὰν ἀπειλὴν τοῦ δικαίου κριτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῆς τῶν κρυφίων ἀποκαλύψεως, ὅτε καὶ «ἐνθύμιον ἀνθρώπου», κατὰ τὸν θεῖον φάναι Δαβίδ, «ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου εἰς ἑορτὰς αὐτῷ λογισθήσεται». καὶ τούτων μὲν ἅλις.